

ज. हिरातीचे दर.

सालील पत्र्यावर चोकराची
करावी.व्यवस्थापक, अर्थ,
'दुर्गाधिवस' पुणे ४.

अर्थ

वर्गणीचे दर.

वार्षिक वर्गणी

रु. ४

(टपाल इंग्रिज माफ)

किरकोळ अंकास
दोन आणे.

'अर्थ एव प्रधाना' इति कौटिल्याः अर्थमूलौ धर्मकामाविति । —कौटिलीय अर्थशास्त्र
संपादक—प्रो. वा. गो. काळे ★ सहसंपादक—श्री. वा. काळे

वर्ष ११

पुणे, बुधवार तारीख ११ एप्रिल १९४५

अंक १५

— : साठे बिस्किटे : —

ऑरेंज व श्रूसबरी

आतां स्थानिक ग्राहकांस अल्प प्रमाणांत मिळूं लागलीं. युद्धसमाप्तीचा काळ जवळ येत जाईल, तस-
तशी परगांवचे ग्राहकांसहि हळू हळू मिळूं शकतील.

—साठे बिस्किट कं., पुणे २

दी भारत इंडस्ट्रिअल बँक, लि०

हेड ऑफिस:—पुणे शहर

—शाखा:—

(१) पुणे कॅन्टोनमेंट (२) बारामती

(३) लोणावळा (४) बेलापूर.

पे-ऑफिस:—खोपोली (जिं. कुलाबा)

चेअरमन:—श्री. के. वि. केळकर, M. A., LL. B.

पुढील गांवांवर डिमांड ड्राफ्ट्स दिले जातात:—

नगर, मुंबई, बंगलोर, अर्सीकिरी, बेळगांव, धारवाड,
हुबळी, कोचीन, कालिकत वगैरे

—सर्व प्रकारचे बँकिंगचे व्यवहार केले जातात—

रा. वा. साळवेकर,
नी. ना. क्षारसागर.
मॅनेजिंग डायरेक्टर.

पुणे सेंट्रल कोऑपरेटिव्ह बँक लिमिटेड

तारीख १ एप्रिल १९४५ पासून

—या बँकेच्या शाखा—

बारामती व निरा

येथें सुरू झाल्या आहेत. त्या भागांतील सह-
कारी संस्थांनी व व्यापारी मंडळींनी या
शाखांचा उपयोग करून घ्यावा
अशी विनंती आहे.

द. दि. चितळे

मॅनेजिंग डायरेक्टर

पुणे सेंट्रल कोऑपरेटिव्ह बँक लि.

विविध माहिती

सरकारी रोख्यांच्या नव्या किमान किंमती
 ३% रोखे ८५ रु.
 ३३% रोखे ९६ रु.
 ३% व्हिक्टरी लोन (१९५७) ९७ रु. ८ आ.
 कापराचे पेट्रोल

कापरापासून पेट्रोल तयार करण्याची कृति जपानी शास्त्रज्ञांनी शोधून काढली आहे. हे पेट्रोल अत्यंत उच्च दर्जाचे असून, त्यामुळे पेट्रोलचे बाबतीत जपान स्वावलंबी होणार आहे, असे प्रसिद्ध झाले आहे. जपानी बेटे व फोमोसा येथे कापराची जंगले आहेत, त्यापासून कापूर काढून तो मोठ्या प्रमाणावर साठवून ठेवण्याची दक्षता जपानने घेतलेली आहे.

फटफटी मिळू शकणार

कमी अश्वशक्तीच्या कांहीं मोटार सायकली जातां नागरिकांस उपलब्ध होतील. प्रत्येक फटफटीची किंमत ८२५ रुपये असेल, त्यांत व्यापाऱ्यास येणारा वहातुक खर्च मिळवून पक्की किंमत ठरविली जाईल. ज्यांस फटफटीची विशेष जरूरी आहे, अशांनाच ती मिळू शकेल.

“इंडिया लिमिटेड” कंपनी

ज्या कंपनीच्या शेवटी “इंडिया लिमिटेड” असे शब्द आहेत, अशा ब्रिटिश हिंदुस्थानाबाहेर नोंदलेल्या ५ कंपन्यांनी १९४२-४३ अखेर संपलेल्या ४ वर्षांत हिंदुस्थानांत आपल्या ध्येयकार्याच्या कचेऱ्या स्थापन केल्या. १९४३-४४ अखेरच्या पांच वर्षांचे काळांत “इंडिया लिमिटेड” असे शेवटी शब्द असणाऱ्या १०८ कंपन्या हिंदुस्थानांत नोंदण्यांत आल्या, त्यापैकी विदेशीयांच्या मालकीच्या किती आहेत, हे सांगता येत नाही.

ब्रिटिश हिंदुस्थानांतील विदेशी कंपन्या

ब्रिटिश हिंदुस्थानांत सध्या १५ विदेशी बँकिंग कंपन्या व्यवहार करीत आहेत, त्यापैकी ७ ब्रिटिश, २ अमेरिकन, १ चिनी, २ डच, १ फ्रेंच व १ पोर्तुगीज आहे. संस्थानी हद्दीत स्थापन झालेल्या १७ बँकांचा ब्रिटिश हद्दीत व्यवहार चालू आहे.

स्टिरलॉय : ना लाकूड, ना धातू, ना रबर

स्टिरलॉय ह्या प्लॅस्टिकचा उपयोग विजेच्या तारांवरील इन्सुलेशन, पाण्याचे नळ, खेळणी, बुटांच्या टाचा, रेफ्रिजरेटरचे ट्रे, पायपोसणी, मुठी, नळाचे सांधे, तोट्या इ. वनविण्यांत करता येतो. यावर धातूप्रमाणे मशीन चालविता येते; लाकडाप्रमाणे ते कापता व रंधता येते; साख्यांत चालून त्याच्या अनेकविध वस्तू बनविता येतात. या पदार्थाचा शोध डो केमिकल कंपनी, मिडलंड, मिचिगन, अमेरिका, यांनी लावला.

उद्बोधक विचार

“हिंदुस्थानाने दोस्त राष्ट्रांना या महायुद्धांत बरीच मदत केली आहे. युरोप, आफ्रिका आणि आशिया यांतील लढायांत हिंदी लढवण्यांनी कौशल्य व धैर्य दाखविले आहे. याशिवाय युद्धकार्याकरिता कच्चा व पक्का माल; हिंदुस्थानने पुरविला असून पुढेही तो देईल. साधारणपणे दर वर्षी १०० हिंदी मंडळी अमेरिकेत नागरिक या नात्याने आल्यास अमेरिकेत बेकारी होईल किंवा नोकऱ्यांत चढाओढ होईल ही भीति खरी नाही. हिंदी मंडळींना अमेरिकेत नागरिकत्वाचे हक्क दिल्याने मला वाटते की आपल्याला युद्ध जिंकण्यास व शांतता प्रस्थापित करण्यास मदतच होईल.” :—प्रेसिडेंट रूझवेल्ट

* * *

“इंग्लिश व अमेरिकन कारखानदारांचे प्रतिनिधी हिंदुस्थान-भर विखुरले असून युद्धोत्तर नियोजनाच्या प्रबंध योजनांना लागणारे साहित्य पुरविण्याच्या ऑर्डर्स मिळवीत आहेत.” :—नेव्हिल चाडिया ह्यांचे मिनिअन्स क्लब, सिडने, ऑस्ट्रेलिया, मधील भाषण.

* * *

“व्यापारी चढाओढीत आगबोटीची वाहतूक व आगबोटी बांधणे या धंद्यांतील आपले पूर्वापार अग्रेसरत्व जर ब्रिटनला टिकवावयाचे असेल तर त्या धंद्यांची आवढ असलेली तरुण मंडळी मिळविण्याची कोशीस केली पाहिजे. शाळेचा अभ्यासक्रम संपविणाऱ्या शेवटच्या वर्षातील विद्यार्थ्यांचे, वर्ष अखेरच्या सुटीतील दोन महिने बोटीवर घालविण्याची सोय करणे इष्ट होईल.” :—‘बोटी बांधण्याचे विश्वविद्यालयीन शिक्षण’ यावर मि. चॅपनेस यांचे न्यू कॅसल येथील भाषण.

* * *

“युद्धजन्य परिस्थितीमुळे हिंदुस्थानांतील कारखान्यांत वाढ झालेली आहे त्याचा परिणाम प्रमुख ब्रिटिश कंपन्यांनी युद्धोत्तर हिंदुस्थानांत कारखाने सुरू करण्याचे किंवा हिंदी कारखान्यांबरोबर सहकार्य करावयाचे ठरविण्यांत झाला आहे.

एका हिंदी कंपनी बरोबरची न्यू फिल्ड मंडळीची बोलणी पुरी होत आली आहेत. इतर ब्रिटिश कंपन्यांना लक्षावधींच्या ऑर्डर्स मिळण्याची खात्री वाटते. या ऑर्डर्स मुख्यतः यंत्रसामुग्री, मशीन टूल्स आणि आगगाडीची इंजिने यांच्या आहेत. प्रतिवर्षी सहा कोटि पौंडाच्या कित्येक वर्षे पुरणाच्या ऑर्डर्स हिंदुस्थानांतून ब्रिटिश मालाळ मिळतील असे नुकत्याच पुण्या झालेल्या सरकारी बोलण्यावरून वाटते.” :—ट्रेडर इव्हॅन्स, डेली एक्स-प्रेसचा बातमीदार.

तयार कपड्यांचे
व्यापारी

महिंद्रकर ब्रदर्स

गिरगांव, मुंबई नं. ४
व बुधवार चौक, पुणे.

संस्थापक :

कै. नानासाहेब सरपोतदार

पूना गेस्ट हाऊस

टेलिफोन
नं. ७७९

अर्थ

बँकांचें भाग भांडवल आणि ठेवी

प्रमाणबद्धतेचा प्रश्न

जनतेपैकी अनेकजणांस स्वतःच्या प्राप्तीमधून खर्च वजा जातां उरणारी शिल्लक फायदेशीर व सुरक्षित रीतीनें उपयोगांत आणतां येत नाहीं आणि ती दागिने किंवा स्यावर मिळकत ह्यांमध्ये ते गुंतवतात. समाजांत दुसरे लोक असतात, त्यांस उद्योगधंद्यांस भांडवल लागतें, तें त्यांच्या स्वतःच्या शिल्लकेमधून पुरेसें मिळू शकत नाहीं. हे दोन्ही वर्ग गरजू असून त्यांस एकत्र आणणें आणि त्यांचा दुवा जोडून देणें हेंच बँकांचें मुख्य कार्य आहे. ठेवींच्या मार्गानें समाजांतला शिल्लक पैसा जमा करणें आणि धंद्याल्यांस कर्जे देण्यासाठी तो वापरणें हा त्या संस्थांचा सामाजिक उपयुक्ततेचा व्यवहार आहे. बँकांच्या धंद्यांत त्यांच्या स्वतःच्या मालकीच्या भांडवलापेक्षा ठेवीदारांकडून घेतलेल्या ठेवींस विशेष महत्त्व असतें. किंबहुना, बाहेरचा घेतलेला पैसा फायदेशीर व सुरक्षित रीतीनें वापरण्याचें कौशल्य ही त्यांच्या यशस्वितेची किट्टी आहे. तथापि बँकांनीं आपल्या धंद्यांत स्वतःचा पैसा घातला नाहीं तर ठेवीदारांचा त्यांचवर विश्वास बसावयाचा नाहीं आणि त्यांचा व्यवहार नीट चालणार नाहीं. ह्याकरितां बँका भागांचें भांडवल जमवतात आणि नफ्यांतून कांहीं भाग काढून तो गंगाजळी म्हणून बाजूस ठेवतात. हें भाग भांडवल आणि ठेवी ह्यांचें परस्पर प्रमाण काय असावें ह्याचा सामान्यतः नियम नाहीं. अनुभवानें पुरेसें उरणारें भाग भांडवल बँकांनीं उभारलेलें असलें पाहिजे अशी सर्वसाधारण समजूत आहे. जनतेचा विश्वास आणि व्यवहार ह्यांवर आधारलेली ती कल्पना आहे आणि तीच बँकिंगच्या धंद्यांत रूढ झाली आहे. सहकारी कायद्यानें ह्या प्रांतांत बँकांनीं भरलेलें भाग भांडवल व गंगाजळी ह्यांच्या आठ पटीपेक्षा अधिक ठेवी घेऊं नयेत असा निर्बंध घातला आहे तो वर निर्दिष्ट केलेले प्रमाण कोणत्यातरी मर्यादित निश्चित व्हावें ह्या हेतूनेच होय.

युद्धपरिस्थितींत चलनाच्या प्रसारांमुळे लोकांच्या हातांत अधिक पैसा खेळत आहे आणि त्याचा विनियोग खर्चाकडे मर्यादित प्रमाणांत होत असल्यानें बराचसा पैसा बँकांकडे ठेवी म्हणून जात आहे. इंग्लंडमध्ये व हिंदुस्थानांत जॉइंट स्टॉक व सहकारी बँकांत गेल्या पांच वर्षांत ठेवींची कशी विलक्षण वाढ झाली आहे हें दर्शवणारे आकडे आम्हीं "अर्थी" त मागे दिले आहेत. ठेवींतील वाढीच्या प्रमाणांत बँकांचें भाग भांडवल वाढवलें जावें कीं नाहीं हा प्रश्न येथें उपस्थित होतो. ह्या बाबतींत युद्धोत्तर काळांत ठेवींचा पूर ओसरण्याचा संभव आणि वाढलेल्या भाग भांडवलावर अधिक डिबिडंड वाटण्याची बँकांवर येणारी जबाबदारी ह्या दोन गोष्टींचा प्रस्तुत संबंधांत विचार करणें आवश्यक आहे. अलीकडे कांहीं जॉइंट स्टॉक व सहकारी बँकांनीं वाढलेल्या ठेवींस अनुलक्षून आपलें भाग भांडवल वाढवलें आहे आणि भाग

वाढीच्या दरानें काढले गेल्यानें त्यांच्या गंगाजळीत चांगली भर पडली आहे. इंग्लंडमधील प्रमुख मोठ्या बँकांचे संबंधांत भाग भांडवल आणि ठेवी ह्यांच्या प्रमाणाचा प्रश्न युद्धपरिस्थितीमुळे पुढें आला आहे. युद्धोत्तर काळांत ह्या बँकांस उद्योगधंद्यांच्या सहायार्थ लांब मुदतीचें भांडवल लागेल आणि त्याकरितां भाग भांडवलांतली वाढ किती उपयोगी पडेल, हा येथें प्रश्न आहे. ह्या बँकांच्या ठेवी व व्यवहार हीं एवढीं प्रचंड आहेत कीं भाग भांडवलाच्या वाढीचा त्यांवर विशेष परिणाम होईल असें दिसत नाहीं. तथापि त्यांस निदान भाग भांडवल आणि वाढलेल्या ठेवी ह्यांच्यामधलें पूर्वीचें प्रमाण कायम ठेवतां येईल व जनतेचा विश्वास दृढ करतां येईल.

पाच प्रमुख ब्रिटिश बँकांचे आकडे पाहिले असतां असें दिसतें कीं त्यांचें भाग भांडवल व गंगाजळी ह्यांचें एकूण ठेवींशीं प्रमाण युद्धपूर्वी ५ टक्कांच्या वर होतें, तें आतां ३ टक्कांच्याहि खाली गेलें आहे. ह्यांपैकी कांहीं बँकांचें अधिकृत भांडवल सर्व विक्रीस काढलेलें किंवा जमा केलेलें नाहीं. तेथें भाग भांडवलाच्या रकमेत बँकांस भर घालतां येईल आणि नवीन, जादा भांडवल उभारण्याची आवश्यकता भासणार नाहीं. वाढलेल्या भाग भांडवलाचा बँकांच्या क्वायतशीर व्यवहारांच्या प्रमाणावर म्हणण्यासारखा अनुकूल परिणाम होणार नाहीं, पण त्या योगानें डिबिडंड वाटण्याचें त्यांचें सामर्थ्य थोडेंसें मर्यादित झाल्यावांचून राहणार नाहीं. जवळजवळ पूर्वीतकांच नफा वाढलेल्या भाग भांडवलावर वाटावा लागल्यामुळे डिबिडंडचा दर उतरणें अपरिहार्य आहे. बँका जरी बारा ते सोळा टक्के डिबिडंड वाटित असल्या तरी त्यांच्या प्रचलित बाजारभावांचा विचार करतां त्यांवर रोख्यांवरील व्याजापेक्षा अधिक व्याज पडत नाहीं असें दिसून येईल. बँकांनीं योग्य संधी मिळतांच आपल्या भागीदारांसाठीच नवीन भांडवल वाढीच्या दरानें काढून त्यांस सवलत टून्स्फरच्या हक्काच्या स्वरूपांत बोनस म्हणून द्यावी असें सुचवण्यांत आलें आहे.

वरील योजनेचा परिणाम खालीलप्रमाणें होईल. बँकेनें वाढीच्या दरानें भांडवल विक्रीस काढलें, तरी तो दर भागांच्या बाजारभावापेक्षा कमी असेल. भागीदारांनें त्यांच्या वाटणीचा भाग स्वतःसाठी घेतला, तर बाजारभावापेक्षा त्यास तो स्वस्त मिळेल. त्यानें बँकेकडून भाग मिळण्याचा आपला हक्क दुसऱ्यास विकला, तर भागाची बाजारभावाची किंमत व बँकेस प्रत्यक्ष द्यावी लागणारी किंमत ह्यांतील तफावत त्यास 'बोनस' म्हणून उरेल. भांडवल-वाढीचा डिबिडंडवर परिणाम झाला तरी अशा रीतीनें मूळ भागीदारांस त्याची अंशतः आगाऊ भरपाई होईल. वाढाव्याची रकम बँक गंगाजळीत टाकील व बँकेची गंगाजळी त्या प्रमाणांत वाढेल आणि तिच्या भ्रमपणांत भर पडेल. मूळ भागीदारांस देऊं केलेले भाग त्यांस बिगर-भागीदारांस बर्ग करतां येतील; बँक त्यांत अढचण आणणार नाहीं, असें बँकेचें अभिवचन वरील योजनेत महत्त्वाचें आहे.

बँकेच्या सुटीचे दिवशीं दवाखाने बंद

रविवारप्रमाणें बँकेच्या सुटीचे दिवशींही आपले दवाखाने बंद ठेवण्याचें मूंबईमधील गिरगांव व मॅटरोड भागांतील डॉक्टरांनीं आपली एक सभा भरवून ठरविलें आहे.

कापडाचा मानव-निर्मित युद्धकालीन दुष्काळ

लेखक:—संजय

शेतीप्रधान हिंदुस्थान वास्तविक पहाता घन-धान्यांनी समृद्ध असावयाचा; महायुद्धाच्या पसरत्या ज्वाळांनी दग्ध झालेल्या देशांकडे धान्य पाठवून तेथील आर्त जनतेचे धन्यवाद आपण मिळवावयाचे; मानव जात एक असल्याचा निर्वाळा घावयाचा. प्रत्यक्ष स्थिति मात्र अशी आहे की, परदेशांतून धान्य आणल्याखेरीज आम्ही जिवंत राहणेंहि कठीण झालें आहे. बंगाल-मधील भूकबळी आपल्या ह्या परिस्थितीवर विदारक प्रकाश पाडित आहेत. लज्जारक्षणाळा कपडा नाही म्हणून जीव देणाऱ्या त्याच प्रांतांतील अभागी स्त्रियांच्या कहाण्या आज आपण ऐकतो. खुद्द दिल्लीमध्ये कापडाकरितां दंगे होतील अशी गंभीर सूचना मि. रहमान अन्सारी यांनीं नुकतीच दिली आहे. लोखंड सांपडत असलेल्या व सीमेंट तयार होत असलेल्या आपल्या देशांतील मुंबईसारख्या शहरांत जागेची टंचाई तीव्रतर झाली आणि त्याचे पडसाद दिल्लीच्या मध्यवर्ती विधिमंडळाच्या बैठकींत उमटले. युद्धपरिस्थितीत या गोष्टींचा विचार साकल्यानें पण निकडीनें करावयास हवा.

कापडाबाबतचे कांहीं आकडे प्रसिद्ध झाले आहेत. हिंदी गिरण्यांनीं १९२९ मध्ये १२,६४० लक्ष पौंड सूत काढलें; १९४४ मध्ये १६,२३० लक्ष पौंड सूत काढलें. या सुतापासून दर वर्षी अदमासे ६७,००० लक्ष वार कापड तयार होतें. या गिरण्या ४८,००० लक्ष वार व लहान गिरण्या-हात माग १९,००० लक्ष वार कापड काढतात. ६७,००० लक्ष वार कापडांतील अंदाजी ७,५०० लक्ष वार लष्कराकरितां व जास्तीत जास्त ६,००० लक्ष वार निर्गतीकरितां उपयोगांत येतें. निर्गतीचे प्रमुख्य देश तुर्कस्थान, ईजिप्त, अरबी प्रांत, सीलोन, द. आफ्रिका व ऑस्ट्रेलिया हे आहेत. निम-लष्करी म्हणजे ए.आर. पी., रेडकॉस इत्यादि संघटनांकरितां जें कापड लागतें तें सरकारनें विन-लष्करी म्हणजे सामान्य जनतेच्या उपयोगाकरितां राहिलेल्या हिश्यांतून वापरलें आहे, याचा अर्थ नागरिकांस तितकें कापड कमी मिळालें. १९४५ मध्ये १०० लक्ष वार तलम कापड परदेशांतून येणार आहे. त्याबाबत टेक्स्टाइल कंट्रोल बोर्डाचें मत घेण्यांत आलें नाहीं असा सर विठ्ठलराव चंदावरकर यांचा दावा आहे.

नागरिकांच्या गरजेच्या मानानें कापडाचें उत्पादन कमी आहे का ? 'मुंबई योजना' पत्रकांत प्रमुख देशांत दर माणशीं कापड किती लागते याची १९२९ च्या आकड्यांत माहिती दिली आहे. त्यावरून हिंदुस्थानांतील दर माणशीं प्रमाण १६-१ वार पडतें. टेक्स्टाइल कंट्रोल बोर्डाचे अध्यक्ष श्री. कुण्णराज ठाकरसी यांनीं नुकत्याच प्रसिद्ध केलेल्या पत्रकांत म्हटलें आहे, "हिंदुस्थानांत तयार होणारें सर्व कापड जर नागरिकांच्या उपयोगाकरितां मिळालें तर दर माणशीं १६-२५ वार कापड मिळणें शक्य होईल." इतक्यानें एकूण उत्पादनांतील लष्कराकरितां व निर्गतीकरितां पुरवलेला भाग मोठा असल्यानें सामान्य नागरिकांच्या वाट्याला तो येत नाहीं.

कापडाचें दुर्भिक्ष्य नाहींसे होण्याचे मार्ग कोणते ? देशांतील सूत व कापड यांची पैदास वाढवावयाची हा एक मार्ग. दुसरा

मार्ग, ब्रिटन-अमेरिकेंतून कापड आणण्याची व्यवस्था करावयाची. तिसरा मार्ग, कापडाची निर्गत शक्यतो कमी करावयाची हा आहे. दुसऱ्या मार्गाचा अवलंब केल्यानें हिंदी कापड-उत्पादनावर प्रति-कूल परिणाम होईल. परदेशी माळ आणलाच तर तो लष्करी व निम-लष्करी कार्याकरितां वापरण्यांत यावा अशी इच्छा प्रदर्शित करणें अपरिहार्य आहे. असा परदेशी माळ प्रत्यक्ष सरकारी मदतीनें येईल अशी भीतीहि व्यक्त करण्यांत आली आहे.

युरपमधील युद्धसमाप्तीचा क्षण जवळ येत असून जागतिक कापड-व्यापारांत हिंदुस्थानचें स्थान टिकविण्याच्या दृष्टीनें आपल्या येथील कापड-उत्पादन वाढविलें पाहिजे. स्थानिक सप कमी केला पाहिजे असें मत अहमदाबादेचे प्रसिद्ध गिरणी-मालक श्रीमंत कस्तुरभाई लालभाई यांनीं प्रगट केलें आहे. गिरण्यांना भरपूर व बक्षीर कोळसा पुरवठा, कापड-गिरण्यांनीं अधिक सूत काढून त्याचा लहान गिरण्या व हातमाग यांना पुरेसा पुरवठा, आज ३,००० प्रकारचें कापड काढण्यांत येतें त्याऐवजी कांहीं ठराविक प्रकारचें कापड काढणें, गिरण्या ९ तासांऐवजी १८ अग्न २४ तास चालल्यानें यंत्रांची अधिक झीज इन्कम-टॅक्समध्ये घसारा रूपानें प्रत्यक्ष मान्य करणें, अधिक कामगार कामास येतील अशी व्यवस्था असणें, गिरण्यांना लगणाऱ्या मालाची वहातुक योग्य वेळीं करणें, हे उत्पादन वाढविण्याचे मार्ग आहेत. त्याबरोबरच तयार कापड गिन्हाइकाच्या हातांत वेळच्यावेळीं योग्य किंमतीत पडेल अशी व्यवस्था झाल्याखेरीज कापडाचें दुर्भिक्ष्य नाहींसे होणार नाहीं व कापड नियंत्रणाचा हेतू साध्य होणार नाहीं. सरकार व जनता यांच्या सुबुद्ध सहकार्यानेंच हा प्रश्न सुटणारा आहे. काँग्रेसनें मंत्रिमंडळें स्वीकारल्यानें सरकार व जनता यांतील अंतर कमी होऊन 'तांबड्या फितीचे' व्यवहार संपतील व राष्ट्रीय हिताच्या विशाल भूमिकेवरून नानाविध प्रश्नांचा विचार केला जाईल अशी आशा वाटते.

भांडवल उभारणी बाबत सपासणी

(१) भांडवल उभारणीसाठी हिंदुस्थान सरकारकडे अर्ज करावा लागतो, त्यांत नमूद केलेली माहिती बरोबर आहे किंवा नाहीं हें तपासून पाहण्यासाठी व (२) भांडवल उभारणीस परवानगी देताना सरकार कांहीं अटी घालतें, त्या पाळल्या जातात किंवा नाहीं हें तपासण्यासाठी हिंदुस्थान सरकार कांहीं अधिकार्यांना योग्य ते अधिकार देणार आहे. त्याकरितां भारत संरक्षण कायद्यांत योजना करण्यांत आली असल्याचें मंडितांत प्रसिद्ध झालें आहे. युद्धविषयक धोक्याच्या विन्याचे बाबत देखरेखीचें काम करित असणारांकडेच हें नवें काम तूर्त सोपविण्याचा सरकारचा विचार आहे.

जीर्ण व हटवादी हिवतापासाठी
डॉ. बी.सी. रॉय ह्यांच्या कृतीप्रमाणें तयार केलेलें

पायरोनिल

प्रथितयश डॉक्टर्स वापरतात.

: सोल डिस्ट्रिब्यूटर्स :

फार्मास्युटिकल अँड जनरल एजन्सीज,

८६६, सदाशिव, पुणे २.

स्फुट विचार

घटना कायद्यांतले व्यापारी निर्वंध काढून टाका

हिंदुस्थानच्या १९३५ च्या घटना कायद्यांत ब्रिटिश व्यापार्यांच्या हिताच्या रक्षणासाठी कांहीं कलमें येथील कायदेमंडळ व सरकार ह्यांस बंधनकारक होतील अशा रीतीने ग्रथित करण्यांत झालेली आहेत. ह्या घटनाकायद्याने हिंदुस्थानास देण्यांत आलेल्या राजकीय सत्तेचा उपयोग ब्रिटिश धंदेवाल्यांस अपायकारक किंवा अन्यायमूलक प्रकाराने केला जाऊ नये ह्या हेतूने सदरद्वय बंधने घालण्यांत आली आहेत. हीं कलमें कायद्यांतून काढून टाकण्यांत यावी अशी सूचना करणारा एक ठराव मध्यवर्ती असेंब्लीने गेल्या आठवड्यांत मान्य केला. त्यासंबंधांत झालेल्या मतप्रदर्शनांत सरकारने भाग घेतला नाही आणि हिंदी सभासद व ब्रिटिश हितसंबंधाचे प्रतिनिधी ह्यांचे मध्येच वाद झाला. विवक्षित कलमांपुरतीच घटना कायद्याची दुरुस्ती केली जाईल अशी कोणाची अपेक्षा होती किंवा अशी भीति कोणास वाटत होती असे दिसत नाही. ठरावाच्या चर्चेत हिंदी लोकमतांचा स्पष्ट उच्चार झाला आणि त्याविषयीच्या ब्रिटिश धंदेवाल्यांचा अभिप्राय प्रकट झाला एवढाच ह्या वादविवादाचा परिणाम आहे असे म्हणण्यास हरकत नाही. आज दहा वर्षे प्रस्तुत कलमें अस्तित्वांत असता हिंदी धंद्यांचे कांहीं नुकसान झालेले नाही आणि आतांच त्यांचे विरुद्ध ही मोहीम कां? विशेषतः हिंदी व ब्रिटिश धंदेवाल्यांमध्ये युद्धोत्तर पुनर्घटनेसाठी सहकार्यांची आवश्यकता असता, असला प्रश्न निष्कारण उपस्थित करणे योग्य नव्हे असा युक्तिवाद ठरावाच्या विरुद्ध बाजूने पुढे मांडण्यांत आला. हिंदुस्थानास-राजकीय व आर्थिक स्वातंत्र्य मिळावे अशी मागणी केली जात आहे आणि युद्धोत्तर आर्थिक अभ्युदयाच्या योजना आसल्या जात आहेत. तसेच आंतरराष्ट्रीय परिषदांत ह्या देशाचे प्रतिनिधी भाग घेत आहेत, अशा वेळी इतर कोणत्याहि राष्ट्रांच्या घटना कायद्यांत नसलेली बंधने येथे कां असावी? असा प्रश्न त्या विचारसरणीस उत्तर म्हणून विचारण्यांत आला. कायद्यांतील निर्वंध जर निरुपद्रवी आहेत, तर ते हिंदी लोकमतांविरुद्ध घातले कशाळा आणि ते काढून टाकण्यास व इंग्लंड आणि हिंदुस्थान ह्यांचे स्वतंत्रपणाने सहकार्य होईल अशी व्यवस्था केली जाण्यास हरकत कां?

हिंद ब्रिटन भागीदारीचा हिंदी धंदेवाल्यांस पेंच

युरोपांतील युद्धाच्या सामाप्तीचा क्षण जवळ येत चालला असतशी इंग्लंड, अमेरिका व हिंदुस्थान ह्या देशांतील धंदेवाल्यांची आपापल्या व्यवहारांचे बस्तान नीट बसवण्याची सटपट अधिकाधिक वाढत आली. हिंदी उद्योगधंद्यांची अगदी निकडीची गरज नवीन यंत्रसामुग्री व यांत्रिक तज्ज्ञ ह्यांच्या पुरवठ्यासंबंधाची आहे, आणि त्या बाबतींत इंग्लंड व अमेरिका ह्या देशांवर त्यांस अवलंबून रहावे लागणे अपरिहार्य आहे. कोणताहि नवीन धंदा घेतला किंवा जुन्या कारखान्यांच्या विस्ताराचा प्रश्न निघाला की यंत्रसामुग्रीची नव प्रथम भासते आणि ती भागवण्यास विशेषतः इंग्लंडच्या तोंडाकडे पाहणे लागते. हिंदुस्थानच्या स्टार्लिंग शिलका

इंग्लंडमध्ये साचल्या असल्याने ब्रिटिश यंत्रसामुग्रीची आयात विशेष सोयीची होणार असून ब्रिटिश कारखानदारांसहि आपला माल ह्या देशांत सपवावयाची उत्कृष्ट इच्छा आहे ही गोष्ट ह्या व्यवहारास सोयीची आहे. परंतु हा विषय येथेच संपत नाही. जरा व्यापक व खोल दृष्टीने पहातां, ब्रिटिश धंदेवाल्यांनी हिंदुस्थानास यंत्रे व कुशल कारागीर पुरवून स्वतःस प्रतिस्पर्धी कां उत्पन्न करावे आणि हिंदी कारखानदारांनी ब्रिटिश यंत्रसामुग्रीबरोबर इंग्लंडमधील धंदेवाल्यांचे वर्चस्व कां पत्करावे असे प्रश्न येथे उपस्थित होतात. ह्या देशांत आवश्यक असलेल्या शास्त्रीय औद्योगिक संशोधनाचे पुरस्कर्ते, प्रो. हिल ह्यांनी प्रस्तुत बाबतींत ब्रिटिश धंदेवाल्यांचे मनोगत स्पष्ट करून सांगितले आहे. ते म्हणतात की हिंदुस्थानचे औद्योगिकीकरणांत ब्रिटिश धंदेवाल्यांस पुष्कळ सहाय देतां येण्यासारखे आहे, पण ते फुकट मिळण्याची अपेक्षा ह्या देशाने करू नये. यंत्रसामुग्रीची किंमत दिली आणि यांत्रिक तज्ज्ञांचा पगार दिला की काम भागले अशी हिंदी धंदेवाल्यांची कल्पना असल्यास ती निराधार असल्याचे त्यांनी स्पष्ट केले आहे. ब्रिटिश धंदेवाल्यांस हिंदी धंद्यांत निम्मी भागीदारी दिली पाहिजे अशी अट घालण्यांत येत आहे असे दिसते. ती मान्य झाल्यास हिंदी धंद्यांचे स्वातंत्र्य कोठे राहिले आणि त्यांस येथील जनतेने स्वार्थत्यागपूर्वक सहाय कां यावे? असा हा पेंच निर्माण होत असून तो हिंदी धंदेवाल्यांनी राष्ट्रीय दृष्टीने सोडवला पाहिजे.

धंद्यांच्या विस्ताराविषयी माहिती

हिंदुस्थानांत औद्योगिक अभिवृद्धि मोठ्या प्रमाणावर व्हावयाची तर कोणते धंदे काढावे आणि कोणत्या जुन्या धंद्यांचा विस्तार करावा हे ठरवावे लागेल आणि त्यांचा एकमेकांशी काय काय संबंध येईल याचा विचार करून अखेरची अखिल भारतीय योजना निश्चित व्हावी लागेल. धंद्यांच्या गरजांची एवढी गुंतागुंत होणार आहे की कच्चा माल, यंत्रे, कोळसा, बीज इत्यादि बाबतींत त्यांची परस्पर स्पर्धा होईल. तसेच, अनेक धंदे परस्परावलंबी असल्याने एकास दिलेले संरक्षण व सहाय दुसऱ्यांस बाधक होण्याचा संभव आहे. एवढ्यासाठी प्रत्येक धंद्याच्या अपेक्षा आणि गरजा काय आहेत ह्याची माहिती काढून सर्वांच्या हिताचा मेळ घालणे आवश्यक आहे. ही गोष्ट लक्षांत घेऊन हिंदुस्थान सरकारने निरनिराळ्या धंद्यांशी संबद्ध असलेल्या अशा एकूणतीस निरनिराळ्या समित्या नेमण्याचे ठरवून त्यांपैकी पंचवीस निश्चित केल्या आहेत. प्रत्येक धंद्याने आपल्या प्रगतीची मर्यादा ठरवून ती गाठण्यास कोणती तयारी लागेल हे सांगायचे आहे. ह्या सर्व बाबतींत आपणाजवळ असलेली सर्व माहिती सरकार पुरविल, पण स्वतःची घ्येये व गरजा ह्यांचा अंदाज धंदेवाल्यांनी करून तो सरकारास तपशीलवार कळवला पाहिजे. धंदे सासणी मालकीचे कां सरकारी असावे, त्यांचा आकार केवढा असावा, त्यांस लागणारे भांडवल कसे उभारावे, जकातीचे व इतर संरक्षण त्यांस आवश्यक होईल की काय इत्यादि विविध बाबींचा खुलासा त्यांस करावा लागेल. ह्या विस्तृत माहितीमधून काय वाहेर निघते ते लवकरच दिसेल.

शेअर बाजार

(श्री. व. वि. लोणकर, एम. ए., बी. कॉम., पुणे ५)

जानेवारीच्या १५ तारखेपासून शेअर बाजार आज तागायत एकसारखा खाली येत आहे. जास्तीत जास्ती टाटा डिफर्ड २४१० वरून शुक्रवारी कमीत कमी १९७७.८, ऑर्डिनरी ४५४ वरून ३७०.८, कोहिनूर ६६७ वरून ५८०, शिंदिया ३८६ वरून ३०११ असे प्रमुख भाव खाली येऊन राहिलेत. बाजारांत मंदीची लाट येण्याची प्रमुख कारणे युरोपातील दोस्तांचा विजय निश्चित पुढील आठ-पंधरा दिवसांत होणार ही खात्री व नुकतीच रशिया-जपानचा अनाक्रमणाच्या कराराची समाप्ति ही होत. वास्तविक युरोपातील लढाईचा, तसाच जपानी युद्धाचा शेवट काय होणार हे बाजाराला केव्हांच कळून चुकले आहे. तेव्हां तदोद्भव येणाऱ्या भावनेचा फायदा मंदीवाले घेऊन राहिलेत. यांत विशेष गोष्ट ही की जरी भाव एकसारखे खाली येत आहेत तरी गाळे मात्र मंदीवाल्या 'ऋषभांच्या' विरुद्ध आहेत. प्रश्न असा आहे की, बाजार आणखी खाली कोठवर जातील? अगदी खालची अथवा वरची मर्यादा कोणालाच सांगता येणार नाही. पण सारासार तर्कवाद काय सांगतो याकडे लक्ष दिले पाहिजे.

वस्तुस्थितीचा अवास्तव निष्कर्ष

इकडील प्रमुख व्यवसाय जो वस्तोत्पादन त्याकडे लक्ष देतां, देशांत मागील वर्षापासून कापडाची तीव्र टंचाई व अलीकडे तर निश्चित दुष्काळी परिस्थिति व त्याबरोबर उत्पादन वाढविण्याची अशक्यता. परदेशांहून माल मोठ्या प्रमाणावर-एक कोट वार-आणण्याची भाषा चालू असतां, या देशाची वार्षिक गरज किती व त्या मानाने ही आयात दर्यामे सससस कशी आहे हें सांगणें नको. तसेंच जोपर्यंत हिंदी, ब्रिटिश व अमेरिकेचे युद्धोत्तर व्यापारी संबंध निश्चित ठराविले गेले नाहीत व जोपर्यंत चालू एकूण नियंत्रण व्यवस्था कायम आहे तोपर्यंत कापडाच्या धंद्याला मंदी येणार असा निष्कर्ष काढला तर तो बुद्धिभेदाचा प्रयत्न म्हणून समजावा. जी गोष्ट कापडाची तीच गोष्ट पर्यायाने इतर व्यवसायांची. ही गोष्ट आज धरून चालवण्यास पाहिजे की युद्धोत्तर हिंदुस्थानातील प्रमुख वस्तोत्पादन, लोखंड व पोलाद, साखर इत्यादि धंद्यांशी अनिर्वध स्पर्धा होणे कठीण. नाहींतर येऊं घातलेल्या देशी सरकारला व अमेरीसारख्यांनी 'ब्रिटिश कारखानदारांनी हिंदुस्थानांत सवलती हकाने मागण्याचे दिवस आतां गेले आहेत' अशा केलेल्या वक्तव्याला अर्थ उरत नाही. व्याजें व भाव कमी होणार हे दोन वर्षांपासून बाजाराला ठाऊक आहे. एकूण व्याजाचे दर उतरले असता, कारखान्यांची वैयक्तिक परिस्थिति विशेष मजबुतीत असतांना, चलनविकास सारखा चालू असतांना व तसाच राहणार हें उघड असतां चांगल्या शेअर्सच्या किंमती वेढ्यावांकडच्या यापुढें कायम पडतील हें आर्थिक परिस्थितीशी घासून पाहतां पटत नाही. बाजार ऋषभांच्या काबूत आहे ही गोष्ट खरी; पण समजा उघा लढाई मानली तशी नाही थांबली; रशियानें जपानशी युद्ध नाही पुकारलें व जपानी युद्ध लांबतच राहिलें तर हेच मंदीवाले एका पायावर 'वृषक' हाऊं पाहतील. परिस्थिती तितकीशी स्पष्ट होत नाही तोपर्यंत मंडळींनी पैसा गुंतवून ठेवलेले शेअर्स निदान चालू घबराटांत विकण्याची मुळीच धाई करूं नये असा स्पष्ट व निश्चित इशारा यावासा वाटतो.

प्रेसिडेन्सी इ. बँकेची गेल्या दोन वर्षांतील प्रगति

बँकेचे सातव्या व आठव्या वर्षांचे तुलनात्मक आंकडे पुढील-प्रमाणें दिसतात:-

	१९४३ ७ वें वर्ष	१९४४ ८ वें वर्ष	वाढ सुमारे
सपलेलें भांडवल (रु.)	३,०८,३००	१०,००,०००	३ पट
वसूल भांडवल (रु.)	१,०१,२९५	३,५६,३९५	३ पट
सेळतें भांडवल (रु.)	१९,९१,७००	३४,००,०००	२ पट
नफा (रु.)	१८,२३०	४७,८३९	२।१ पट
सर्चाचें प्रमाण (%)	१.३८	१.४५	
स्टाफ	१७	२४	

हिंदुस्थान सरकारचें नवें कर्ज

नाव: ३% पहिलें टेव्हलपमेंट लोन, १९७०-७५.

विक्रीस प्रारंभ: १६ एप्रिल, १९४५

विक्रीची मुदत: ४० कोटि रु. किंवा १८ एप्रिलपर्यंत.

विक्रीची किंमत: १०० रु. च्या रोख्यास ९७ रु.

१९४५-५५ चे ५% करमाफ रोखे १०० रुपयांच्या रोख्याच्या किंमतीस १०२ रु. ८ आ. ह्या दरानें स्वीकारले जातील व त्यांचे बदली नव्या कर्जाचे रोखे दिले जातील.

हिंदुस्थान सरकारचा उत्पन्न-खर्च

एप्रिल १९४४ ते जानेवारी, १९४५ ह्या मुदतीत हिंदुस्थान सरकारने आपल्या उत्पन्नापेक्षा १५६३ कोटि रुपये खर्च ज्यास्त केला. सरकारच्या कर्जाचा बोजा १७९३ कोटि रुपयांनी वाढला.

बंगालमधील कापडाचें रेशन

"बंगालमध्ये कापडाच्या रेशनिंगची योजना दोन-चार महिन्यांत अंमलांत येणार आहे, तिचे अन्वये १२ वर्षांवरील प्रत्येकास दर वर्षी २ घातरे किंवा २ साड्या किंवा ७ वार कापड मिळेल. अर्थात, लोकसंख्येपैकी एक बारांश लोकांना पहिलें रेशन हातीं पडण्यासाठी ११ महिने वाट पहावी लागेल!" बंगालच्या "डायरेक्टर जनरल ऑफ फंड्रमर्स गुड्स"ने ही योजना नुकतीच जाहीर केली आहे. कापडाचा अति भयंकर दुष्काळ त्यांनी मान्य केला आहे.

रिझर्व्ह बँकेने पांच बँकांस पैशाची मदत कां नाकारली?

रिझर्व्ह बँक स्थापन झाल्यापासून, जोईंट स्टॉक बँकांपैकी ४०% बँकांनी तिचेकडे पैशाच्या तरतुदीसाठी अर्ज केले होते. पांच सोडून बाकी सर्वांची गरज भागविण्यांत आली. त्या पांचा पैकी दोघांजवळ योग्य तारण नव्हतें; दोघांची आर्थिक परिस्थिति समाधानकारक नव्हती व एकीने रिझर्व्ह बँकेच्या तपासणीस मान्यता देण्याचें नाकारलें होतें.

हिंदी कापडाची व सुताची निर्गत

१९४४ साली हिंदुस्थानानें खालीलप्रमाणें कापड व सुत परदेशी पाठविलें:-

	टन
एडन	६,१७०
सुडान	५,५२९
दक्षिण आफ्रिका	५,७६९
नेपाळ	५,६८७
सिलोन	४,२५०
बि. पूर्व आफ्रिका इ.	६,४४०
ऑस्ट्रेलिया	३,६१५

घरभाड्याच्या कायद्याबाबत निवाडा

सर्टिफिकेटाबाबत कलेक्टराचा हुकूम निर्णायक

तुळशीराम देवीदयाळ ह्यांची माजगांव (मुंबई) येथे एक फॅक्टरीची मालकीची जागा आहे. त्यातील काही भाग त्याने इसल्यास भाड्याने दिला. त्याचा स्वतःचा धंदा वाढल्याकारणाने त्यास ज्यास्त जागा लागू लागली व त्याने भाडेकरूस काढून लावण्याचा प्रयत्न चालविला. भाडेकरूयास दिलेली जागा मालकास स्वतःकरिता हवी असल्यास रेंट अॅकटाप्रमाणे त्यास कंट्रोलरकडून सर्टिफिकेट मिळवावे लागते. कंट्रोलरच्या हुकुमाविरुद्ध कलेक्टरकडे अपील करता येते. वरील प्रकरणात कंट्रोलरने सर्टिफिकेट देण्याचे नाकारले व अपिलांत कलेक्टरने कंट्रोलरचा हुकुमच कायम केला. " स्वतःस उपलब्ध असलेल्या जागेपेक्षा अधिक जागा लागेल, अशा रीतीने आपला चालू धंदा वाढवून, बराच काळ राहिलेल्या भाडेकरूंना घालवून देऊं पहाणे घरमालकाच्या अधिकारांत नाही " असा कलेक्टरने शेरार मारला. घरमालकाने मुंबई हायकोर्टाकडे अपील केले, तेव्हां " घरमालकास जागेचा ताबा सरोसरीच व योग्य कारणासाठी स्वतःकरिता हवा आहे की नाही, हे ठरविण्याचा अधिकार रेंट कंट्रोलर व कलेक्टर ह्यांचा आहे; त्यांत टक्काढवळ करण्याचा हायकोर्टास अधिकार नाही असे १४ वे कलम सांगते " असे म्हणून हायकोर्टाने अपील फेटाळले.

भारत इ. बँक लि., पुणे

अध्यक्ष, श्री. केळकर ह्यांचे भाषण

वरील बँकेच्या ७ व्या वार्षिक सभेचे प्रसंगी, ताळेवंद व हिशेब सादर करतांना अध्यक्ष, श्री. के. वि. केळकर, एम. ए., एलएल. बी., ह्यांनी सालीलप्रमाणे भाषण केले :-

" बँकेचे शेअर भांडवल ९९ हजारांवरून २ लाखांवर व सेव्हते भांडवल १७ लक्ष, ८९ हजारांवरून २५ लक्ष, ४० हजारांवर गेले आहे. आतां ते ३० लाखांचेवर झाले आहे. लोणावळा म्युनिसिपालिटीने लोणावळा शाखेत सात उघडले असून तेथील नागरिकांचा पाठिंबा चांगला आहे. बारामती शाखेत अनेक कंपन्यांचे हते भरण्याची सोय आहे व जास्त कंपन्यांच्या हप्त्यांची सोय लौकरच होईल. दक्षिण हिंदुस्थानातील शहरांवर ड्राफ्ट देण्याची व्यवस्था झाली आहे. उत्तर हिंदुस्थानातील शहरांवरील ड्राफ्टहि लौकरच मिळे लागतील.

स्वतःच्या इमारतीची जागा

" बँकेने लक्ष्मीरोडवर अत्यंत महत्त्वाचे जागी म्हणजे पुंना गेस्ट हाऊस समोर ४०" x ९५" एवढी जागा सरीदण्याचे ठरविले आहे. तो व्यवहार लवकरच पुढा होईल व त्याठिकाणी दोन-तीन वर्षांत बँकेची स्वतःची इमारत इटीस पडू लागेल.

मॅनेजिंग डायरेक्टरांची कामगिरी

" बँकेच्या वाढीस स्टाफ, शाखांची अढव्हायसरी बोर्डे वगैरे कारणीभूत आहेत. उभयतां मॅनेजिंग डायरेक्टरस, श्री. रा. बा. साळवेकर व श्री. नी. ना. क्षीरसागर ह्यांच्या परिश्रमाचेच हे फळ आहे, तेव्हां त्यांच्या परिश्रमाचा विशेष उल्लेख करणे जरूर आहे."

सांड हार्टिना

आतील कडकपणे, घार कडक, इतकी घट्ट बनार कडक घारणे, रज्ज्या घार वाढणे व हरपापी कडक्या घार वाढ गुणकारी.

ओ रि जि न ल
ना म्ही ते ला चे
कारखानदार.

द. कृ. सांड ब्रदर्स, चेंबूर, लिमिटेड.
मॅन्ज. केमिस्ट्रि व इन्जिनियरिंग.
चेंबूर, मुंबई.

पुणे चीफ एजंट :
मे. श्रीदत्त एजन्सी
१०० रविवार पेठ,
मोती चौक, पुणे २.

कोल्हापूर विक्रेते :
मे. भागवत आणि कं.
कांच लाइन

सातारा जिल्हा एजंट :
मे. जोशी आणि
मंडळी
भवानी पेठ.

अहमदनगर विक्रेते :
मे. देशमुख आणि कं.
नवी पेठ.

दि बँक ऑफ महाराष्ट्र, लि.

(शेड्यूल्ड बँक)
हेड ऑफिस : पुणे शहर
- भांडवल -

अधिकृत	रु. ५०,००,०००
विक्रीस काढलेले व खपलेले	रु. २०,००,०००
वसूल झालेले	रु. १०,००,०००

—डायरेक्टर बोर्ड—
श्री. घों. कृ. साठे, चेअरमन
श्री. व्ही. पी. बर्वे, प्रो. व्ही. जी. काळे, श्री. एन. जी. पवार, श्री. एस. जी. मराठे, श्री. आर. सी. सोहोनी, श्री. टी. व्ही. रानडे, श्री. एम. आर. जोशी, श्री. एफ. डी. पद्मजी, श्री. एम. व्ही. गोखले, श्री. व्ही. एच. देशमुख.

—शाखा—
डेकन जिमखाना, मुंबई, जळगांव, खडकी, गिरगांव (मुंबई), नागपूर, रत्नागिरी, फैजपूर (पे-ऑफिस)
बँकिंगचे सर्व व्यवहार केले जातात.
सी. व्ही. जोम, मॅनेजर

'अर्थ' ग्रन्थमाला.

१ बँका आणि त्यांचे व्यवहार
२ हिंदुस्थानची रिझर्व्ह बँक
३ व्यापारी उलाढाली
४ सहकार

व्याज-वजा (xd)

व्याज-वजा (xd)

श्रीवि हाईंग ७-४-४५
शिवराजपुर १०-४-४५
नागपुर २३-४-४५

मुंबई शेअर बाजार
(मेसर्स व्ही. एम्. लिमये आणि कं. पुणे ४ यांजकडून)

फिनले २७-४-४५
स्वदेशी २७-४-४५
गोकाक ३०-४-४५

१९४४ मधील बदलतार	दिलेले व्याज † संक्षिप्त S अंतिम	व्याज केवळ मिळते	कंपनीचे नांव	मूळ रु.	मंगळवार दि. ३१/४/४५	बुधवार १/५/४५	गुरुवार ५/५/४५	शुक्रवार ६/५/४५	सोमवार ९/५/४५
२३५; १९१६	१२९-८-९	ऑगस्ट	टाटा डिफंड्स	३०		२००३-१२	२०११-४	१९८०-०	१९९०-८
४३५; ३६९	२३-०-०	ऑगस्ट	टाटा आर्जिनरी	७५		३७३-८	३७४-८	३७२-०	३७५-०
२२०१; १६९५	५०-०-०S	मार्च-सप्टे.	बॉम्बे हाईंग	२५०		१८१८-१२	१८२८-१२	१८११-४	१७६३-१२+
७६५; ५३३	१६-०-०S	मार्च-सप्टे.	कोहिनूर	१००		५९८-०	५९९-०	५८९-०	५८३-०
६५३; ४७५	२२-०-०	मे	स्वदेशी	१००		५३६-०	५३७-०	५३०-०	५३१-०
४९८; ३६१	६-०-०S	नोव्हें.-एप्रिल	नागपुर	१००		३७८-०	३८०-८	३७३-०	३७५-०
३७७; २६५	१५-०-०	एप्रिल	फिनले	१००		२९८-०	३००-०	३००-०	२९२-०
३९४; २८२	९-०-०S	ऑक्टो.-एप्रिल	गोकाक	१००		२९२-८	२९५-०	२९५-०	२९०-०
३०५; २१८	४-०-०+	जाने.-जुलै	सिलेक्स	५०		२४८-८	२४८-८	२४४-०	२४३-०
५-१०-६; ३-६	०-४-०	मार्च	अपीलो	२		३-१२-०	३-१२-३	३-११-६	३-११-९
२१-१४; १३-४-६	०-१५-०	मे	इं. यु. ऑर्गि.	१०		१३-१४-०	१४-१५-६	१३-१४-०	१३-१५-०
४-९; २-७	०-३-०	मे	" डिफंड्स	१		२-१४-६	२-१५-६	२-१५-६	२-१४-०
११७०; ६३०	१११-०-०	जुलै	इंदूर माळवा	१००		६९०-०	७०६-४	६९०-०	७०१-४
२५४; २१६	७-०-०	जानेवारी	असो. सीमेंट	१००		२२२-८	२२४-८	२२३-०	२२७-४
२५९; २१९	९-०-०	जानेवारी	बेलापूर युगर	५०		२१५-०	२१५-०	२१५-०	२१३-८
५७५; ३७६	७-८-०	डिसेंबर	बॉम्बे बर्मा	१२५		५१०-०	५१०-०	५१०-०	५१०-०
१३-१२; ७३	२-०-०	जुलै	न्यू इंडिया अॅ.	१५		७७-१२	७७-१२	७७-१२	७६-१२
३८; २९-२	१-४-०	जानेवारी	शिंदिया स्टीम	१५		३१-१२	३१-११	३०-१२	३१-३-०
८५; ४८	२-०-०	एप्रिल	शिवराजपुर	१०		५१-१२	५१-०	५१-०	५०-०
३३; १९	टाटा केमिकल	१०		२०-२	२०-०	२०-०	२०-०
९०; ६८-१२	३-०-०	सप्टेंबर	टाटा ऑईल	२५		६२-८	६२-८	६२-८	६२-८-०
			३ ३/४ रोबे	१००		९९-११-०	९९-११	९९-१०-६	९९-११-६

चिमुर् दिवसानिमित्त बाजार बंद

घरं पुस्तकें (ट्र. मुकें) बंद

स्वदेशी ३१-३-४५ ते १९-४-४५
फिनले ६-४-४५ ते १९-४-४५
इंडिया युना. २०-४-४५ ते १६-५-४५

सोने ७४-०
चांदी १३०-८
कपास ४२६-१२

दि. ९-४-४५
३% व्हिक्टरी लोन रु. ९९-१५-०
३% १९६३-६५ रु. ९८-१४-०
३% १९६६-६८ रु. ९८-३-०

"मागोरा"चा अभिनव व आश्चर्यकारक शोध
ढेकणांच्या उदवत्या
(ABC)
BUG COILS (ABC)
प्रत्येक उदवत्ती रात्रभर जळते व तोंपर्यंत ढेकून आपलें ठिकाण सोडून बाहेर येत नाहीत. विशिष्ट घुरामुळे हा चमत्कार होतो. बॉक्समध्ये १२ तांबड्या उदवत्या तांबड्या पॅकिंगमध्ये बॉक्स किं. रु. १८८, ट. स. निराळा.
दि मागोरा केमिकल कं. लि.,
हिराबाग, पुणे २

प्रगतिपथावरील नवा
मै ला चा — द ग ड
सन १९४४ मधील प्रगति
नव्या कामांत ७० टक्के वाढ
खर्चाचें प्रमाण फक्त १२%
— आपला विमा किंवा एजन्सी आजच घ्या —
दि औंध म्यूच्युअल लाइफ
अशुरन्स सोसायटी लि., पुणे.
आर. जी. साठे सुपरिंटेंडेंट
व्ही. जी. जोशी मॅनेजिंग डायरेक्टर

डोंगर
याच्या
बालामृतानि
अशक्त मुले
सशक्त होतात

BEDEKARS
SPICES

व्ही. पी. बेडेकर
आणि सन्स लि.
मुंबई.
मसाल्याचे
व्यापारी
पुणे एजंट—
द. ना. हेर्जाब

नोगीचे
डोंगर
छाप
शुद्ध निलगिरी तेल.

नोगी आणि कं. मुंबई ४